

Załącznik Nr 1
do Zarządzenia Nr 41/2024
z dnia 2 grudnia 2024 r.

Polityka Gromadzenia Zbiorów

Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli
wraz z oddziałami:

Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego
Galeria Malarstwa Alfonsa Karpińskiego
Muzeum Kierownictwa Dywersji Armii Krajowej (w organizacji)

NA LATA 2024-2029

Opracowała:

Aneta Garanty – Dyrektor Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli
z zespołem

Opracowanie rozdziałów poświęconych kolekcjom i ich perspektywom:

Paweł Roszak-Kwiatek – kierownik Muzeum Centralnego Okręgu
Przemysłowego

Monika Kuraś – kustosz, Dział Archeologiczny

Elżbieta Skromak – kustosz, Dział Etnograficzny

Joanna Wójcik – adiunkt, Dział Historyczny

Krzysztof Adamek – adiunkt, Dział Historyczny

Beata Trybuła – redaktor, Dział Wydawnictw i Biblioteka

Anna Szlązak – adiunkt Działu Sztuki w latach 2006-2016

Magdalena Kołtunowicz – adiunkt Działu Sztuki w latach 2017-2020

Stalowa Wola 2024

MUZEUM REGIONALNE
W STALOWEJ WOLI

Spis treści

Wstęp	4
I. Misja	8
II. Po co nam polityka zbiorów?	10
III. Zbiory Muzeum. Charakterystyka i kierunki rozwoju kolekcji	12
IV. Opis kolekcji muzealnych	15
1. Dział Archeologiczny	15
2. Dział Historyczny	17
3. Archiwum Historyczne	24
4. Archiwum Fotograficzne	26
5. Dział Etnograficzny	29
6. Dział Sztuki	30
7. Biblioteka Fachowa	37
V. Zasady gromadzenia zbiorów	39
1. Pozyskiwanie i kwalifikacja obiektów do kolekcji	39
2. Sposób nabywania zabytków archeologicznych znalezionych lub odkrytych przypadkowo	42
3. Przyjmowanie depozytów	42
4. Deakcesja	43
VI. Ewaluacja	44

Wstęp

Początki Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli sięgają roku 1995, gdy z inicjatywy urodzonego w Charzewicach (dawniej wieś, obecnie osiedle Stalowej Woli) historyka, etnografa i regionalisty – ks. kan. doc. dra hab. Wilhelma Gaja-Piotrowskiego rozpoczął działalność Komitet Społeczny na rzecz Powołania Muzeum. Dzięki działaniom Komitetu i przychylnej dla inicjatywy postawie władz miejskich, Andrzej Gajec, ówczesny prezydent Stalowej Woli, powołał pełnomocnika ds. utworzenia muzeum i przejęcia zbiorów. Stanowisko to objęła Lucyna Mizera – późniejsza wieloletnia dyrektor placówki. W tym czasie powstały też zręby muzealnej kolekcji. Pojawiły się pierwsze darowizny: licząca kilkanaście prac kolekcja obrazów przekazana przez Marię Jacek, prezes stalowowolskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych, zabytki etnograficzne oraz obiekty związane z historią Stalowej Woli, które w 1998 roku zaprezentowano na ekspozycji przygotowanej z okazji 60-lecia istnienia miasta. Dokonano również pierwszych zakupów, wśród których znalazły się m.in. „Portret kobiety” i „Żółte róże” – obrazy urodzonego w Rozwadowie portrecisty i pejzażysty Alfonsa Karpińskiego. W 1997 roku uchwalono pierwszy statut placówki, a dwa lata później Muzeum Regionalne w Stalowej Woli zaczęło funkcjonować jako samodzielna samorządowa instytucja kultury. W 2005 roku Muzeum zostało wpisane do Państwowego Rejestru Muzeów. Zgodnie z nowym statutem, uchwalonym w 2022 roku, placówka jest muzeum oddziałowym, obecnie zlokalizowanym w trzech, a w przyszłości czterech zabytkowych obiektach.

Muzeum – siedziba główna

W 2002 roku Muzeum, które do tej pory mieściło się w pomieszczeniach Miejskiego Domu Kultury w Stalowej Woli, na stałe przeniosło się do nowej siedziby.

Nowym lokum, po kompleksowym remoncie, został przekazany decyzją ówczesnego prezydenta Stalowej Woli Alfreda Rzegockiego, zabytkowy osiemnastowieczny Zamek Lubomirskich znajdujący się przy ul. Sandomierskiej 1. Muzeum funkcjonuje w obiekcie do dzisiaj.

Na parterze budynku znajdują się sale edukacyjna i konferencyjno-wystawiennicza. Pierwsze piętro to przestrzeń do organizowania wystaw czasowych, głównie z zakresu sztuki, historii, etnografii i archeologii. Na poddaszu mieści się zmodernizowana w latach 2015-2016 wystawa stała pt. „Stacja Rozwadów. Między Lwowem a Krakowem”. Główna treść ekspozycji odnosi się do przeszłości dawnego miasta Rozwadów (obecnie osiedla Stalowej Woli), ukazanej na tle dziejów regionu Dolnego Nadsania. W muzealnym ogrodzie prezentowana jest „Galeria przez Dotyk”. To stała plenerowa wystawa 24 kamiennych rzeźb, wykonanych przez polskich i ukraińskich artystów, z przeznaczeniem do percepcji dotykowej.

Oddziały Muzeum

Galeria Malarstwa Alfonsa Karpińskiego działa od 2019 roku. To jedyna w Polsce galeria malarstwa poświęcona temu młodopolskiemu artyście urodzonemu w Rozwadowie. Znajduje się w budynku dawnego sądu, który został wzniesiony w 1905 roku. W latach 2017–2019 obiekt poddano kompleksowej rewitalizacji i modernizacji, dzięki czemu zmienił się w przestrzeń wystawienniczo-edukacyjną. Na poddaszu umiejscowiono stałą galerię dzieł Alfonsa Karpińskiego (1875–1961). Na ekspozycji znalazło się niemal 80 prac artysty, których znakomita większość pochodzi ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli. Program wystaw czasowych w głównej mierze skupia się na wystawach nawiązujących do twórczości Alfonsa Karpińskiego, ale także obejmuje sztukę dawną i współczesną.

Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego działa od 2022 roku. Placówka powstała w dawnych warsztatach szkolnych, wybudowanych w latach 50. XX w. Modernistyczny obiekt, po kompleksowej rewitalizacji powstał, aby upowszechnić historię i dziedzictwo Centralnego Okręgu Przemysłowego, drugiego obok Gdyni, największego przedsięwzięcia gospodarczo-społecznego II RP. Wystawa stała „Centralny Okręg Przemysłowy. Narodziny innowacyjnego przemysłu w Polsce” pokazuje ważny przykład patriotycznego, twórczego zrywu, jakim była budowa COP. Dotyka unikatowej w skali kraju tematyki historii gospodarczej, przemysłowej i technologicznej. Na wystawie poznajemy twórców tego programu oraz czołowych inżynierów, wynalazców i organizatorów przemysłu. Ekspozycja opowiada o wykuwaniu się tożsamości regionu Podkarpacia, który do dziś kojarzony jest z produktami, zakładami czy nowoczesną myślą techniczną, czego źródła należy szukać w latach 30. XX w. Narracja wystawy jest poprowadzona w taki sposób, by ukazać fakty o jednej z największych inwestycji II RP, potencjał oraz olbrzymi wpływ na współczesne oblicze regionu. W obiekcie znajdują się również sale edukacyjne i wystaw czasowych, w których prezentowane są głównie ekspozycje poświęcone osiągnięciom nauki i techniki.

Dziedziniec Muzeum stopniowo przekształca się w wystawę plenerową opartą głównie na wytwórczości Zakładów Południowych i Huty Stalowa Wola.

Muzeum Kierownictwa Dywersji Armii Krajowej (w organizacji)

Muzeum posiada również budynek dawnego kina-teatru (nazywanego również Górką), który w przyszłości, po kompleksowej rewitalizacji, będzie siedzibą Muzeum Kierownictwa Dywersji Armii Krajowej. Narracja wystawy stałej zostanie oparta na autentycznych wydarzeniach z 18 maja 1944 roku, kiedy to niemieccy żołnierze wpadli na trop stalowowolskich konspiratorów i zlikwidowali ich rozwodowską siedzibę, czyli „Górkę”. Tak to miejsce nazwali żołnierze AK. Na ekspozycji zaprezentujemy pamiątki związane z aktywnością działaczy podziemia, głównie Armii Krajowej Obwodu Nisko – Stalowa Wola. Przy Muzeum powstanie pracownia naukowa, która opracuje i udostępni Archiwum Kedywu.

I. Misja

Dotychczasową misję w brzmieniu:

Misją Muzeum jest otwieranie dla współczesnego odbiorcy przestrzeni kontaktu z dziedzictwem kultury światowej, narodowej i z wartościami dziedzictwa lokalnego. Ważnym elementem otwartości Muzeum jest jego dostępność dla gości niepełnosprawnych.

zastępujemy rozszerzoną, nową misją, która w pełni oddaje wszelkie aktywności podejmowane przez nasz zespół.

Misją naszego Muzeum jest gromadzenie i zabezpieczanie zabytków związanych z kulturą materialną i społeczną mikroregionu Dolnego Nadsania, twórczością Alfonsa Karpińskiego i Stefana Norblina oraz dziedzictwem Centralnego Okręgu Przemysłowego.

Ważnym zadaniem Muzeum jest upowszechnianie wiedzy o historii, kulturze, tradycjach i zabytkach regionu. Poznawanie zaczynamy od historii i tradycji miejsca, w którym żyjemy, dalej przechodząc do tematów ogólnopolskich czy światowych. W tym celu organizujemy wystawy, projekty edukacyjne, artystyczne i badawcze. Prowadzimy aktywną działalność wydawniczą, związaną z tematyką regionalną lub organizowanymi w Muzeum wystawami. Badamy i pomagamy w poszukiwaniach skomplikowanej tożsamości mieszkańców regionu oraz pozostałości kultury ludowej. Wzbudzamy ciekawość u naszych odbiorców, uczymy historii i kształtujemy poczucie dumy z miejsca, w którym żyjemy. Podtrzymujemy pamięć o ludziach wywodzących się stąd, zwykłych mieszkańcach, bohaterach i pionierach.

Stwarzamy dogodne warunki uczestnictwa w kulturze, kierując swoją ofertę do odbiorców w różnym wieku i z różnymi potrzebami. Jesteśmy blisko lokalnej społeczności, tworzymy przyjazne miejsce spotkań z przeszłością i z ludźmi. Zabiegamy oraz dbamy o dobrą współpracę z kolekcjonerami, regionalistami, przewodnikami miejskimi, lokalnymi instytucjami i twórcami, stwarzając przestrzeń do współpracy na wielu polach.

Dla gości odwiedzających nasz region jesteśmy kulturalną i turystyczną atrakcją. Wspieramy władze samorządowe w ochronie i rewitalizacji architektonicznego dziedzictwa Stalowej Woli. Ponieważ wszystkie nasze obiekty są zabytkowe, nieustannie dbamy o ich jak najlepszy stan, co znacznie przyczynia się do wzrostu atrakcyjności miasta.

Posiadamy wyjątkową wiedzę oraz umiejętności, a tym samym mamy istotny wpływ na rozwój intelektualny i kulturalny mieszkańców regionu, dla których często jesteśmy miejscem pierwszego kontaktu ze sztuką, kulturą i dziedzictwem. W stalowowolskim Muzeum należy i chce się być. Intrygująca różnorodność i pasjonująca wielowątkowość wystaw, kolekcji oraz stylów architektonicznych naszych obiektów działa na naszą korzyść.

Działając w myśl maksymy, iż historia jest nauczycielką życia, wzmocnieni przez dziedzictwo Centralnego Okręgu Przemysłowego w ramach Muzeum COP poświęconemu tej tematyce kreujemy również przyszłość technologiczną przez współpracę z innowacyjnymi firmami i organizacjami, zarówno lokalnymi, jak i ogólnopolskimi. Kształtujemy debatę, wpływamy na naukę i rozwój przemysłowy. Muzeum jest platformą dialogu, przestrzenią do wymiany myśli, poglądów i idei. Jesteśmy muzeum partycypacyjnym, którego działalność nie zamyka się tylko i wyłącznie na przeszłości, ale też współtworzy teraźniejszość, kierując się w stronę lepszego jutra.

II. Po co nam polityka zbiorów?

Polityka gromadzenia zbiorów to obok statutu i regulaminu organizacyjnego, zasadniczy dokument budujący ład organizacyjny Muzeum i strategiczne cele placówki. W historii naszego Muzeum to pierwszy taki dokument. Proces pozyskiwania obiektów do zbiorów to jedna z podstawowych działalności instytucji, która służy realizacji jej misji gromadzenia i ochrony dziedzictwa kulturowego. W dokumencie zawarta jest historia kolekcji, jej stan obecny, perspektywy rozwoju oraz podstawowe zasady, którymi kieruje się Muzeum na etapie kwalifikowania i nabywania muzealiów do zbiorów.

Polityka reguluje zasady budowy kolekcji Muzeum, potwierdza zasadność pozyskiwania i przyjmowania obiektów do zbiorów, zapewniając jednocześnie jej reprezentatywność, komplementarność oraz użyteczność społeczną, naukową i wystawienniczą. Minimalizuje także zagrożenia, które mogą nastąpić w procesie nabywania zbiorów. Polityka gromadzenia uwzględnia, ograniczone przecież, zasoby personalne, finansowe i materialne – głównie magazynowe naszych placówek. Brak dostatecznej i profesjonalnej przestrzeni magazynowej stanowi duże utrudnienie w zakresie pozyskiwania oraz przechowywania muzealiów. Obecnie magazyny zbiorów znajdują się w oddziałach muzealnych GMAK i MCOP. Obiekty, głównie z inwentarzy pomocniczych oraz wielkogabarytowe, przechowujemy w magazynach poza siedzibami, w pomieszczeniach wynajmowanych od podmiotów zewnętrznych. Aby Muzeum nadal mogło się rozwijać, w perspektywie najbliższych lat konieczne jest zorganizowanie nowych magazynów, być może studyjnych, zaplanowanych w budynku dawnych aresztów sądowych znajdujących się przy oddziale GMAK.

Kolejnym utrudnieniem jest brak pracowni konserwatorskich i konserwatorów. Stan obiektów monitorują opiekunowie zbiorów, którzy zgodnie z planem budżetowym na każdy rok, typują obiekty do konserwacji zlecanej firmom zewnętrznym. Zorganizowanie własnej pracowni i zatrudnienie konserwatorów to bardzo trudne zadanie. Okoliczne uczelnie nie kształcą studentów w tym kierunku.

Dążeniem Muzeum jest sukcesywne pozyskiwanie zbiorów i rozbudowa kolekcji własnych. Na ten cel przeznaczana jest dotacja celowa, przyznawana każdego roku przez organizatora Muzeum, czyli Miasto Stalowa Wola, środki własne i pozyskiwane środki zewnętrzne, głównie ministerialne. Aby dobrze wykorzystać pozyskane środki i podnosić jakość kolekcji, niezbędna jest starannie przygotowana polityka gromadzenia zbiorów, która będzie zintegrowana z planami wystawienniczymi i wydawniczymi Muzeum.

Jesteśmy jedynym Muzeum na terenie powiatu stalowowolskiego. Sąsiednie muzea, np. w Tarnobrzegu i Sandomierzu, mają swoje profile kolekcji i zakres działania. W nielicznych przypadkach może dochodzić do ewentualnych sporów co do zasadności, gdzie powinien się znaleźć dany zabytek. Dla Muzeum potencjalną konkurencją w zakresie zbiorów o charakterze regionalnym są lokalni kolekcjonerzy, organizatorzy prywatnych izb pamięci czy galerii. Na tym polu częściej dochodzi jednak do współpracy niż rywalizacji. W zakresie gromadzenia zabytków copowskich konkurencją mogą być poszczególne miasta, związane produkcyjnie lub organizacyjnie z COP, które gromadzą artefakty dokumentujące ich własną przeszłość.

III. Zbiory Muzeum. Charakterystyka i kierunki rozwoju kolekcji

Muzeum posiada różnorodne zbiory z zakresu prehistorii, historii i kultury ludowej regionu Dolnego Nadsania oraz spuścizny lokalnych artystów oraz twórców. Kierunek ten nadał ks. kan. doc. dr hab. Wilhelm Gaj-Piotrowski (1924–2017), główny założyciel i fundator zbiorów muzealnych. W 1999 r. aktem notarialnym ksiądz profesor przekazał miastu swoje zbiory, z przeznaczeniem dla powstającego Muzeum. Podarowane obiekty w liczbie 1194 numerów inwentarzowych oraz 803 pozycji książkowych zostały uporządkowane i zaszeregowane do wyodrębnionych działów Muzeum, którymi na mocy pierwszego statutu były: Dział Historii i Prehistorii, Dział Sztuki oraz Dział Etnografii. Dotyczyły one w szczególności dawnego miasteczka Rozwadów i dawnej wsi Charzewice, a także w mniejszym zakresie sąsiednich miejscowości. Wiodący i cenny zespół tworzyły archiwalia dotyczące rodu książąt Lubomirskich linii rzeszowsko-rozwadowskiej, dawnych właścicieli wspomnianych ziem. W darze znalazł się także księgozbiór księdza, który stworzył podstawy biblioteki fachowej Muzeum. Przekazany dar będący podwaliną budowania kolekcji sukcesywnie uzupełniała pierwsza dyrektor Muzeum Lucyna Mizera, nawiązując kontakty z ościennymi dla Stalowej Woli gminami, działającymi w regionie towarzystwami, kolekcjonerami, prywatnymi darczyńcami i twórcami. Poddając analizie zbiory można zauważyć w pierwszym okresie działalności Muzeum pewną przypadkowość w ich pozyskiwaniu. Spowodowane było to chęcią nabycia jak największej liczby obiektów oraz bardzo aktywną i znaczną grupą darczyńców.

Natomiast ponadregionalny charakter ma zapoczątkowana przez fundatora kolekcja prac Alfonsa Karpińskiego (1875-1961), młodopolskiego malarza urodzonego w Rozwadowie. To jego twórczości poświęcony jest oddział Galeria Malarstwa Alfonsa Karpińskiego. Drugi trzon zbiorów sztuki stanowią prace Stefana Norblina (1892-1952), malarza, grafika, ilustratora, wszechstronnego artysty dwudziestolecia

międzywojennego. Ponad 1000 obiektów obejmuje zbiór rzemiosła artystycznego i przedmiotów użytkowych należących do stylistyki art déco. Do zbiorów o charakterze ponadregionalnym przynależą także zabytki techniki i militaria związane z budową Centralnego Okręgu Przemysłowego, prezentowane obecnie głównie w Muzeum COP-u.

Z perspektywy dwudziestu pięciu lat istnienia Muzeum można zaobserwować wyraźny rozwój kolekcji. Metodyczne rozszerzanie jej profilu podyktowane zostało głównie perspektywą organizacji i uruchomienia kolejnych oddziałów i zainteresowaniami badawczymi zespołu. Pierwszy statut Muzeum z 1997 roku i jego kolejne aktualizacje nie precyzowały w żadnym zakresie profilu i zakresu gromadzonych zbiorów.

Zgodnie z aktualnym statutem uchwalonym w 2022 r. Muzeum gromadzi:

- dzieła sztuki, w szczególności prace Alfonsa Karpińskiego oraz Stefana Norblina;
- muzealia historyczne, archiwalia, fotografie, związane w szczególności z historią Stalowej Woli, Centralnego Okręgu Przemysłowego i regionu Dolnego Nadsania;
- dzieła polskiej sztuki dawnej i współczesnej oraz wyroby rzemiosła artystycznego, w szczególności art déco;
- zabytki archeologiczne i dokumentację archeologiczną dotyczące szczególnie stanowisk w regionie Dolnego Nadsania;
- muzealia etnograficzne i sztukę ludową związane z regionem lasowiackim, w szczególności Dolnego Nadsania;
- zabytki techniki, militaria pozbawione cech użytkowych oraz produkty z zakładów, które powstały lub w sposób znaczący rozwinęły swoją działalność w czasach realizacji Centralnego Okręgu Przemysłowego, oraz instytucji (zakładów) powstałych na bazie COP i jednocześnie podtrzymujących jego tradycje.

Na przestrzeni blisko 25 lat działalności Muzeum zgromadziło 11013 obiektów (stan numerów inwentarzowych na koniec 2023 r.). W tym czasie zwiększono liczbę działów merytorycznych. Obok działów Sztuki (MRS/S) i Etnografii (MRS/E) wyodrębniono dział Archeologii (MRS/A), a w ramach Działu Historii (MRS/H) stworzono dwie dodatkowe kategorie: Archiwalia (MRS/AM) oraz Fotografie ((MRS/F), dla których prowadzone są odrębne księgi inwentarzowe. W 2020 roku wraz z rozpoczęciem prac związanych z budową Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego do użytku wprowadzono księgę inwentarzową MRS/COP do której trafiają obiekty związane z historią COP-u. Rozważana jest jednak likwidacja wspomnianej księgi ze względu na trudności w jednoznacznym kwalifikowaniu nabytków związanych chociażby z historią Stalowej Woli do odpowiednich ksiąg. Zakłady Południowe w Nisku, osiedle Stalowa Wola, Elektrownia to kluczowe inwestycje powstałe w ramach planu COP. Stąd wątpliwości, czy dana pamiątka lub spuścizna po mieszkańcu, która ma trafić do inwentarza, to obiekt dokumentujący przeszłość miasta czy bardziej dziedzictwo COP-u.

Po za inwentarzem muzealnym muzeum prowadzi również:

- 1) Księgi materiałów pomocniczych do każdego działu;
- 2) Księgę materiałów nietrwałych w Dziale Etnograficznym;
- 3) Inwentarz księgozbioru biblioteki;
- 4) Księgę depozytową.

Kolekcja Muzeum wraz z rozwojem placówki i wyodrębnieniem oddziałów poszerzyła się nie tylko ilościowo, ale i tematycznie. Działalność oddziałów została sprofilowana, co znalazło odzwierciedlenie zarówno w programie wystawienniczym instytucji, jak i w strategii gromadzenia zbiorów.

Zabytki Muzeum są ewidencjonowane w programach Musnet oraz Muzeo. Częściowo zdigitalizowane obiekty są udostępniane pod dwoma adresami www: zbiory.muzeum.stalowawola.pl/ (część kolekcji Centralnego Okręgu Przemysłowego) oraz muzeum.stalowawola.pl/zbioryonline/ (część kolekcji prac Alfonsa Karpińskiego). Zbiory są dostępne dla celów badawczych i wystawienniczych, dla pracowników muzeów, innych instytucji kultury lub administracji oraz udostępniane szerokiej publiczności na wystawach stałych i czasowych.

IV. Opis kolekcji muzealnych

1. Dział Archeologiczny

Zgodnie z pierwszym statutem Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli z 30 października 1997 roku powołano trzy działy merytoryczne, wśród których był Dział Historii i Prehistorii. W 2007 roku wyodrębniono z niego funkcjonujący obecnie samodzielnie Dział Archeologiczny (MRS/A), który gromadzi materiały zabytkowe dotyczące wszystkich okresów pradziejów i wczesnego średniowiecza oraz czasów nowożytnych. Zbiór ten pozwala na stosunkowo dobre poznanie najdawniejszej przeszłości regionu w dorzeczu dolnego Sanu i Łęgu w epokach kamienia, brązu i żelaza. Gromadzenie kolekcji zainicjowały przekazy zabytków pochodzących z wykopalisk prowadzonych od lat 60. XX wieku w regionie nad dolnym Sanem i Łęgiem z Muzeum Okręgowego w Rzeszowie oraz Muzeum Archeologicznego w Krakowie. Jej trzonem są dwa zespoły obiektów z cmentarzysk tarnobrzeskiej kultury łużyckiej z Pysznicy i Gorzyc. Cenne uzupełnienie stanowią natomiast zabytki gromadzone od lat 50. XX w. przez ks. Wilhelma Gaja-Piotrowskiego podczas jego badań powierzchniowych oraz pojedyncze znaleziska ze wszystkich okresów pradziejów. Od 2000 roku zbiory uzupełniane są znaleziskami z własnych badań wykopaliskowych oraz nadzorów archeologicznych prowadzonych przez Muzeum w miejscowościach Grębów, Wielowieś, Połaniec i Przędzel.

Muzeum stanowi centralną jednostkę gromadzącą zbiory z badań wykopaliskowych i nadzorów archeologicznych z regionu nad dolnym Sanem i Łęgiem, które trafiają tu zgodnie z decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. To obiekty zarówno ze stanowisk pradziejowych, jak i z badań ekshumacyjno-wykopaliskowych z okresu I wojny światowej z prac prowadzonych w latach 2014–2023 na cmentarzach i polach frontów. Częścią kolekcji są także znaleziska z badań prowadzonych w rynku dawnego miasteczka Rozwadów (obecnie osiedle Stalowej Woli). Corocznie do Muzeum trafiają też przekazy przypadkowych pojedynczych znalezisk, z których najbardziej znaczące są przekazy metalowych zabytków z Kopek, Zarzecza, Turbi, Nowosielca, Pikul oraz z Furman i cmentarzyska w Trześni.

W zbiorach Muzeum są znaleziska pochodzące z różnych epok. Gromadzone są zabytki z okresu neolitu, paleolitu, mezolitu oraz wczesnej epoki brązu związane z uprawą ziemi, jak siekiery, topory, motyki, narzędzia żniwne wykonane z krzemienia, kamienia i rogu, ale też naczynia gliniane (m.in. z Jastkowic, Niska, Zarzecza, Agatówki, Rzeczycy Długiej, Zabrnia, Krawców, Trześni i Pysznicy). Interesującymi zabytkami są siekiery brązowe z Turbi oraz Furman. Najliczniejszy zbiór obiektów pochodzi z okresu późnej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Jest to zespół popielnic, czyli glinianych naczyń, do których składano spalone szczątki zmarłych, oraz ozdób brązowych z cmentarzysk tarnobrzeskiej kultury łużyckiej z Pysznicy i Gorzyc – materiały te stanowią najbardziej reprezentatywny zbiór. Są także militaria z okresu rzymskiego oraz wczesnośredniowieczne ozdoby metalowe.

Kolejne cenne zabytki to przykłady uzbrojenia i wyposażenia grobowego wojowników kultury przeworskiej z Koziarni, Bojanowa oraz Kopek, groty włóczni z Rozwadowa, Gorzyc, Pikul i Nowosielca oraz miecz i nożyce z Zarzecza. Ten zbiór wzbogacają znaleziska monet rzymskich z Turbi i Tarnogóry. Natomiast z okresu wczesnego średniowiecza pochodzą ozdoby z cmentarzyska w Trześni: kabłączki srebrne, cynowe, brązowe i pierścionek oraz srebrna moneta – denar Ottona i Adelajdy.

W kolekcji Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli znajdują się również zabytki pochodzące z prac archeologiczno-ekshumacyjnych prowadzonych w latach 2014–2017 na cmentarzach z czasów I wojny światowej w Zdziarach, Domostawie, Kłyżowie i Raclawicach oraz z nadzorów archeologicznych z Zarzecza, Nowej Wsi, Niska i Przędzela. Zdecydowaną większość z nich stanowią zabytki o charakterze masowym, m.in. guziki, zarówno metalowe, jak i wykonane z tworzyw sztucznych. Odkryto także tekstylne, metalowe i rzemieńne fragmenty umundurowania, fragmenty militariów oraz metalowe dewocjalia i monety. Wyjątkowymi znaleziskami są egzemplarze nieśmiertelników oraz tzw. emblematów pułkowych. Jeden z nich to emblemat pułkowy Armii Imperium Rosyjskiego, najprawdopodobniej 174 Romeńskiego Pułku Piechoty, faktycznie biorącego udział w walkach o przeprawy na Sanie w 1914 roku. Równie wyjątkowym znaleziskiem jest pojedynczy egzemplarz medalu św. Jerzego IV klasy (znaleziony w jednym z grobów w Kłyżowie).

Najcenniejsze i najważniejsze zabytki Działu Archeologicznego prezentowane są na stałej wystawie w głównej siedzibie Muzeum. Równolegle prowadzone są prace dokumentacyjne związane z katalogowaniem i opracowaniem wciąż poszerzającego się zbioru, w skład którego wchodzi zabytki masowe, m.in. elementy ceramiki i wydzielone, takie jak fragmenty biżuterii, uzbrojenie oraz przedmioty codziennego użytku.

Stan numerów inwentarzowych na 2023 r.: 1411

Perspektywa rozwoju kolekcji

Zbiór zabytków archeologicznych jest kompleksowy, wymagana jest jego bieżąca rozbudowa poprzez pozyskiwanie obiektów z planowanych badań wykopaliskowych prowadzonych we współpracy z Instytutami Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz UMCS w Lublinie, z przekazów z innych badań oraz nadzorów archeologicznych czy znalezisk przypadkowych na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2. Dział Historyczny

Kolekcja historyczna stanowi najliczniejszy zbiór w Muzeum. Gromadzi zabytki podzielone na cztery kategorie, które odpowiadają prowadzonym księgom inwentarzowym muzealiów. Są to zabytki historyczne (MRS/H), zabytki dotyczące Centralnego Okręgu Przemysłowego (MRS/COP), archiwalia (MRS/AM) i fotografie (MRS/F).

W pierwszych latach działalności Muzeum zbiór miał charakter przypadkowy. Do kolekcji trafiały obiekty cenne historycznie, choć niezwiązane bezpośrednio z lokalną historią. Tę grupę najliczniej reprezentowały banknoty, monety oraz okolicznościowe i pamiątkowe medale. Wraz z rozwojem instytucji jej zainteresowania kolekcjonerskie skoncentrowały się wokół obiektów obrazujących dzieje regionu nadsańskiego. Te dokumentowały historię Rozwadowa, który do 1973 r. był samodzielnym miastem, sąsiednich miejscowości oraz Stalowej Woli – miasta

powstałego u schyłku lat 30. XX w., a będącego jedną z inwestycji zrealizowanych w ramach budowy w południowo-wschodniej Polsce Centralnego Okręgu Przemysłowego. Muzeum posiada jedną z największych kolekcji sztuki art déco w kraju, na którą składa się ponad 1000 eksponatów. Wynika to z historii miejsca – Stalowa Wola bowiem zbudowana została na założeniach funkcjonalnego modernizmu jako najważniejsza realizacja urbanistyczna Centralnego Okręgu Przemysłowego (miasto powstawało w latach 1937–1939). Dominującym stylem w wyposażeniu wewnątrz i wzornictwie było wówczas art déco. Strategia gromadzenia zbiorów w stalowowolskim Muzeum opiera się m.in. na pozyskiwaniu, zachowaniu i promowaniu zabytków z nurtu modernizmu oraz właśnie art déco. W zbiorach Działu Historycznego można więc wyłonić kilka wiodących podgrup: Rozwadowiana, kolekcję art déco i Centralnego Okręgu Przemysłowego.

Rozwadowiana

W kolekcji regionalnej brak jest obiektów odnoszących się do najstarszych okresów historii miasta Rozwadowa. „Rozwadowiana” w zbiorach Muzeum Regionalnego datowane są na XIX/XX w. W obrębie tego zespołu znajdują się obiekty o zróżnicowanej tematyce związanej z rozwojem miasta, działalnością handlowo-usługową jego mieszkańców i zmianami, jakie zachodziły w nim na przestrzeni lat. Obiekty pokazują kolejową przeszłość Rozwadowa, będącego niegdyś znaczącym węzłem kolejowym, działalność rozwadowskich urzędów, organizacji i towarzystw oraz dokonania mieszkańców. Do zbioru trafiły również unikatowe karty pocztowe, tym cenniejsze, że dokumentujące nieistniejącą już architekturę dawnego miasta. Szczególnie cenny, choć niewielki fragment rozwadowskiej spuścizny stanowią pamiątki po rodzinie książąt Lubomirskich, którzy wyraźnie zaznaczyli swą obecność w rejonie nadszańskim już od I poł. XVIII w. Wtedy Jerzy Ignacy Lubomirski wykupił majątki w rejonie Rozwadowa. Poświadczeniem obecności rodu są obiekty o szczególnej, zarówno lokalnej, jak i ogólnokrajowej wartości, datowane od XIX w. do lat 40. XX w.

Kolekcja art déco

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli ma jedną z największych kolekcji sztuki art déco w kraju, na którą składa się ponad 1000 eksponatów. Od 2006 roku instytucja

systematycznie gromadzi kolekcję rzemiosła artystycznego, przedmiotów użytkowych, materiałów archiwalnych i graficznych, należących do stylistyki art déco. W 2018 roku Muzeum wydało obszerny katalog prezentujący zgromadzoną kolekcję szkła i ceramiki art déco. Ten zbiór, uzupełniany i rozbudowywany sukcesywnie od wielu lat, obejmuje kilkaset obiektów z obszaru rzemiosła artystycznego, wzornictwa przemysłowego, malarstwa oraz grafiki użytkowej, utrzymanych w święcącej tryumfy w okresie międzywojnia stylistyce art déco. Stalowa Wola jest miejscem szczególnie predestynowanym do promowania tego stylu. Miasto powstało u schyłku lat 30. XX w. jako jedna z najważniejszych realizacji Centralnego Okręgu Przemysłowego, który przemysłowo, gospodarczo i społecznie miał ożywić zacofane rejony południowo-wschodniej Polski. Zaprojektowane od podstaw, architektonicznie wpisywało się w panujące w europejskiej urbanistyce tendencje oraz założenia polskiej odmiany art déco, popularyzowanej jako narodowy styl odrodzonego kraju. Z architekturą Stalowej Woli idealnie współgrało wyposażenie przemysłowych i mieszkalnych obiektów. Często to właśnie akcesoria o charakterze praktycznym i dekoracyjnym, jak szkło, ceramika, plenery czy tkaniny, decydowały o atrakcyjności i charakterze wnętrza.

Kolekcję art déco Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli reprezentuje kilkaset różnorodnych obiektów zarówno o charakterze użytkowym, jak i typowo dekoracyjnym. Znaczną jego część stanowią wyróżniające się znakomitą jakością techniczną i wysokimi walorami estetycznymi wyroby szklane. Ten fragment zbiorów reprezentowany jest przez cenione na rynkach europejskich wyroby Huty „Niemen” z Brzozówki czy zakładów „Hortensja” w Piotrkowie Trybunalskim oraz produkty mniejszych hut działających w Ząbkowicach, Zawierciu, Radomsku i Krośnie, a także jednostkowe przykłady wyrobów obcych – śląskich, czeskich, niemieckich i francuskich. Równie pokaźny dział w kolekcji Muzeum stanowi ceramika dekoracyjna i użytkowa, która dzięki powszechnej obecności na rynku spowodowanej jej masową produkcją, miała znaczący udział w propagowaniu stylistyki art déco. Tę grupę obiektów reprezentują wyroby polskich i zagranicznych wytwórni, takich jak Ćmielów, Rosenthal czy Giesche, oraz mniej rozpoznawalnych, a także anonimowych manufaktur. Ciekawą część kolekcji Muzeum stanowią tkaniny dekoracyjne, wśród których przeważają „uznane za najbardziej polską tkaninę” i święcające tryumfy w okresie dwudziestolecia międzywojennego kilimy. Dominują wśród nich motywy geometryzujące, nawiązujące

do rozwijającego się w międzywojniu nurtu sztuki dekoracyjnej art déco. W kolekcji znajdują się m.in. słynne kilimy gliniańskie produkowane pod Lwowem według wzorów wybitnych artystów. Odrębną grupę stanowią platery – efektowne, metalowe, posrebrzane sztuce i naczynia, pochodzące z uznanych wytwórni wyrobów platerowych, stanowiące elegancką alternatywę dla srebrnej zastawy. W kolekcji Muzeum znajdują się platery z Zakładu Platerniczego Norblinów, fabryki braci Hennebergów, wytwórni Józefa i Alfonsa Fragetów oraz niemieckiej wytwórni WMF. W kolekcji Muzeum znalazły się też unikatowe polskie meble biurowe wykonane w Fabryce Mebli Biurowych Józefa Magrowicza w Pabianicach dla biur przedwojennych Zakładów Południowych w Stalowej Woli. Zbiór ten uzupełnia para foteli na konstrukcji z giętych stalowych rurek, prawdopodobnie firmy Jarnuszkiewicza. Ponadto w kolekcji są wytwory fabryk i warsztatów stolarskich z terenu dawnej II Rzeczypospolitej oraz kilka przykładów mebli z Europy Zachodniej. Ważnym elementem są zbiory kilkudziesięciu rysunków, druków reklamowych, publikacji i pocztówek dotyczących głównie promocji i reklamy polskich produktów spożywczych, turystycznych, a także kinematografii.

Kolekcja Centralnego Okręgu Przemysłowego

Zbiorem istotnym zarówno dla dziejów regionu, jak i historii ogólnopolskiej jest zbiór materiałów poświęconych Centralnemu Okręgowi Przemysłowemu.

Muzeum COP jako muzeum techniki w centrum zainteresowania stawia przede wszystkim zabytki związane z szeroko rozumianą ideą COP-u: maszyny przemysłowe, wyroby, dokumenty i fotografie dotyczące zakładów przemysłowych. Nie zapominamy jednak o najważniejszym, czyli o ludziach, którzy COP budowali – ich historiach i opowieściach.

Trzon kolekcji Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego w Stalowej Woli stanowią zabytki związane z historią Stalowej Woli – najważniejszej realizacji industrialnej i urbanistycznej Centralnego Okręgu Przemysłowego, ukształtowanej w latach 1937-1939. Zgromadzony unikatowy zbiór archiwaliów oraz ikonografii dotyczy wiodącej inwestycji COP-u, w ramach którego powstały Zakłady Południowe (późniejsza Huta Stalowa Wola), Elektrownia oraz modernistyczny zespół

urbanistyczno-architektoniczny – osiedle Stalowa Wola. Zasób ten sukcesywnie powiększono o produkty pochodzące z fabryk, które powstały w czasach realizacji COP-u lub w sposób znaczący rozwinęły wówczas swoją działalność. Obecnie w kolekcji dominują zabytki techniki: maszyny produkcyjne (obrabiarki) wykorzystywane do produkcji części metalowych, części instalacji z elektrowni, m.in. turbina, oraz radia, gazomierze, aparaty telefoniczne pochodzące z epoki wielkiego boomu gospodarczego i wiele innych przedmiotów produkowanych na potrzeby cywilne.

Zbiór zabytków przestrzennych obejmuje również zespół militariów i oporządzenia żołnierskiego produkowanych w końcu lat 30. XX w. Spośród pozyskanych obiektów szczególną uwagę zwracają przedwojenne maszyny i urządzenia, pochodzące z utworzonych przed II wojną światową Zakładów Południowych w Stalowej Woli. Są to m.in. waga suwnicowa wyprodukowana przez Fabrykę Wag A. Krzykowski w Warszawie z 1938 r. oraz sprzęt biurowy wyprodukowany w warszawskich Zakładach Metalowych Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka. Na uwagę zasługuje również park maszynowy obrabiarek, szczególnie tych pochodzących z okresu przedwojennego, tj. frezarka pionowa niemieckiej firmy Biernatzki & Co, tokarka produkcji polskiej, wyprodukowana przez Zjednoczone Fabryki L. Zieleniewski i Fitzner Gamper Sp. Akc. Fabrykę w Dąbrowie Górniczej, a także niemiecka wiertarko-frezarka (wytaczarka) firmy niemieckiej Union Chemnitz. Wśród interesujących obiektów stanowiących ważne dziedzictwo przemysłowe Stalowej Woli, jako siedziby huty i elektrowni można wspomnieć również o spawalnicy PERTRANS 3F, wyprodukowanej przez Spółkę Akcyjną „PERUN” w Warszawie, a także iskiernik pochodzący z elektrowni Stalowa Wola. Pozyskane obiekty związane są nie tylko z Zakładami Południowymi i późniejszą Hutą Stalowa Wola, ale także z ogólną tematyką COP-u. Wśród takich obiektów należy wymienić m.in. fragment rurociągu z tzw. gazociągu centralnego – największej inwestycji gazyfikacyjnej Drugiej Rzeczypospolitej. Najcenniejszym nabytkiem był zakup samochodu osobowego WSK MIKRUS MR-300 z 1959 r. Nadwozie wytwarzano w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu, zaś silnik w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w Rzeszowie. Oba te zakłady były powojennymi kontynuatorami COP-u. Kolejny cenny obiekt to silnik lotniczy PZInż. MAJOR produkowany na licencji czechosłowackiej firmy A.S. Walter Tovarny w latach 30. XX w. w Państwowych

Zakładach Inżynierii w Czechowicach-Ursusie, a następnie w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego również w Państwowych Zakładach Lotniczych Wytwórni Silników nr 2 w Rzeszowie. Silnik przeznaczony był do samolotów RWD-17. Znalezionej został w pobliżu lotniska Derewiańczyce w Słonimiu na Białorusi. W 2021 r. trafił w ręce znawcy, który go odrestaurował. Jest to obiekt unikatowy, podobne można oglądać tylko w dwóch innych polskich muzeach. Jako dar trafił do nas wyjątkowy obraz Rafała Malczewskiego, namalowany w Stalowej Woli w 1938 r., a także kolejna akwarela autorstwa budowniczego huty inż. Bronisława Chudzyńskiego „Pejzaż z Elektrownią w Stalowej Woli” z 1945 r. Dzięki przekazowi z Huty Stalowa Wola wzbogaciliśmy się o 3 maszyny stanowiące niegdyś fragment parku maszynowego zbrojeniowej części zakładu. Są to: szafa precyzyjnego sterowania, nawijarka do gąsienic oraz bruzdownica/gwintownica do luf artyleryjskich. Kolejny obiekt, który został umieszczony na dziedzińcu, to podstawa do niemieckiej armaty Flak 97(f), która została wydobyta podczas prac ziemnych na terenie Stalowej Woli.

Najnowszy nabytek to ładowarka kołowa typ Ł-34, hydrauliczna, wyprodukowana w 1984 roku przez Kombinat Przemysłowy Huta Stalowa Wola (woj. podkarpackie), a skonstruowana przez inżynierów stalowowolskiego Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Maszyn Ziemnych i Transportowych (OBRMZiT). Wyposażona w silnik z samoczynnym zapłonem SW 680, wyprodukowanym przez Wytwórnę Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu. Zakupiona do zbiorów dzięki dofinansowaniu z programu Narodowego Instytutu Muzeów – Rozbudowa Zbiorów Muzealnych.

Innym ważnym aspektem działalności huty był wytop stali. Data 5 września 1938 roku określana jest w opracowaniach poświęconych historii COP-u i Stalowej Woli jako jedna z najważniejszych dla historii i tożsamości miasta. Dokonano wtedy pierwszego odlewu stali szlachetnej w piecu indukcyjnym. Prowadzona w latach 2017–2021 kwerenda związana z tworzeniem Muzeum COP-u w Stalowej Woli i liczne przy tej okazji wizje lokalne na terenie strefy gospodarczej w Stalowej Woli, doprowadziły do odnalezienia artefaktu bardzo ważnego dla historii lokalnego przemysłu. Jest nim pomnik w postaci masywnego kęsiwa/ wlewka ze stali z tablicą pamiątkową, na której opisane jest wydarzenie z 5 września 1938 roku. Obok wlewka z 1938 roku ustawione były chronologicznie wlewki pamiątkowe, stanowiące kontynuację pamięci o ważnym

wydarzeniu z 1938 roku i będące dokumentacją wydarzeń rocznicowych (lata 1958, 1963, 1988, 2003, 2008). Cały komplet znajduje się obecnie w zbiorach Muzeum.

Stan numerów inwentarzowych na 2023 r.: 3068.

Perspektywa rozwoju kolekcji

W odniesieniu do trzech opisanych powyżej subkolekcji Muzeum powinno kontynuować gromadzenie pamiątek historycznych – przedmiotów o wyjątkowej wartości dla dziejów Rozwadowa, Stalowej Woli, związanych z jej mieszkańcami, rozgrywającymi się w niej wydarzeniami, konkretnymi miejscami oraz instytucjami. Duże trudności sprawi uzupełnienie kolekcji filokartystycznej, ze względu na kilku prywatnych kolekcjonerów, którzy taki imponujący zbiór zawierający setki pojedynczych kartek i serii już zgromadzili. Rzadkością są pamiątki po rodzice Lubomirskich. Pałac książęcy, który niegdyś znajdował się na terenie parku w Charzewicach, spłonął w czasie I wojny światowej, a wraz z nim bezcenne dzieła, kolekcje, rodowe pamiątki i archiwalia. Całe ówczesne miasto Rozwadów poważnie ucierpiało w czasie działań pierwszowojennych, zniszczeń dopełniła II wojna światowa i pożar ratusza miejskiego w 1944 roku. Wraz z budynkiem spłonęło archiwum magistratu. Zagłada społeczności żydowskiej, emigracja czy wywózki na Sybir – każda z tych okoliczności miała wpływ na liczebność zbiorów regionalnych. W zakresie gromadzenia zbiorów ważna jest więc współpraca z prywatnymi darczyńcami i kolekcjonerami, którzy przechowali część rodzinnych spuścizn i pamiątek. W zakresie kolekcji art déco obiekty powinny być dobierane tak, by uzupełniać braki. Przykładem może być fragment serwisu „Kula” z Ćmielowa, który w naszej kolekcji reprezentują tylko trzy filiżanki ze spodkami. Niezmiernie ważne jest też, by gromadzić obiekty wybitne, unikatowe. Przeszkodą mogą tu być ceny serwisów ćmielowskiej wytwórni, które na rynku antykwarycznym i aukcyjnym dochodzą nawet do kilkunastu tysięcy złotych. Od 2023 roku Muzeum jest członkiem Stowarzyszenia Muzeów Sztuki Inżynieryjnej, a od 2024 roku Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego – European Route of Industrial Heritage (ERIH). Obecność w tych elitarnych organizacjach zobowiązuje nas do dalszego intensywnego pozyskiwania zabytków techniki. W kolejnych latach skupimy się na pozyskaniu jak najbardziej reprezentatywnego zbioru wyrobów Zakładów Południowych, ale głównie HSW.

Planujemy pozyskanie do wystawy plenerowej kolejnych maszyn z HSW: haubicy samobieżnej kal. 122 mm „Goździk” (2S1), przeznaczonej dla Wojska Polskiego, lub transporterów i wozów „Mors”/MTLB. Poza reprezentacją produkcji zbrojeniowej, jednocześnie trwają starania o pozyskanie jezdniowego wózka akumulatorowego „Stal 258”. Wózek został opracowany i był produkowany przez kombinat Huta Stalowa Wola od lat 60. XX w. Obecnie na stałej wystawie w Muzeum COP prezentujemy ok. 800 zabytków. Połowa z nich to depozyty i wypożyczenia zewnętrzne. Naszym zamiarem jest dalszy rozwój kolekcji własnej i systematyczne uzupełnianie ekspozycji o własne obiekty.

3. Archiwum Historyczne

Archiwum Historyczne gromadzi archiwalia związane z dziejami Dolnego Nadsania, ze szczególnym uwzględnieniem Stalowej Woli i Rozwadowa. Są to w większości maszynopisy i dokumenty pisane ręcznie oraz druki, głównie z pierwszej połowy XX w. Trzon zbiorów stanowi przekaz ks. Wilhelma Gaja-Piotrowskiego, zawierający zespoły dokumentów dotyczących głównie Rozwadowa oraz księżęcej rodziny Lubomirskich z Charzewic. Archiwalia obejmują dokumenty związane z kolejową przeszłością Rozwadowa (był to niegdyś znaczący węzeł kolejowy), działalnością lokalnych urzędów (sąd, urząd podatkowy) organizacji i towarzystw (np. TG Sokół, Chór Hejnał), dokonaniai mieszkańców Rozwadowa. Dodatkowo kolekcja wzbogaciła się o wartościowe zbiory archiwaliów tematycznych z darów osób prywatnych i instytucji, m.in. dotyczące małżeństwa Marii i Witolda Kossowskich, Zakładów Południowych, Elektrowni, szkół i placówek kulturalnych w Stalowej Woli i Rozwadowie oraz okresu okupacji hitlerowskiej w okolicy. Ważne miejsce w kolekcji zajmują zespoły dokumentujące życie i dokonania różnych postaci związanych z regionem, wśród których są m.in. żołnierze, kupcy, inżynierowie, nauczyciele, artyści, urzędnicy czy kolejarze. Są to często bogate zbiory, wśród których znajdują się dyplomy, legitymacje, wspomnienia, korespondencja, świadectwa, dokumenty urzędowe i inne. Oprócz zwartych archiwaliów, do zbiorów trafia również wiele pojedynczych dokumentów. Ważną grupę w kolekcji stanowią mapy i plakaty.

Zbiory Archiwum Historycznego nie składają się jednak tylko z darowizn i przekazów, choć stanowią one zdecydowaną większość zgromadzonych pozycji. Muzeum Regionalne dokonuje również zakupów cennych archiwaliów związanych z regionem. Przykładem jest m.in. nabycie szeregu dokumentów związanych z Kazimierzem Pilatem „Zarembą”, dowódcą lokalnych struktur konspiracyjnych podczas II wojny światowej, postaci niezwykle ważnej dla Stalowej Woli.

Obecnie Archiwum Historyczne jest w trakcie przejmowania i opracowywania zbiorów ks. Wilhelma Gaja-Piotrowskiego, które trafiły do Muzeum Regionalnego po jego śmierci, a także materiałów przekazanych przez Związek Kombatantów Polskich i Byłych Więźniów Politycznych w Stalowej Woli. W planach jest również przejęcie materiałów dotyczących II wojny światowej od Fundacji KEDYW oraz nabycie dokumentów związanych z burmistrzem Rozwadowa Adolfem Staufferem. To obszerne zbiory, które będą absorbowały pracowników działu historii przez kolejne lata, a ich pozyskanie jest naszym strategicznym celem. Należy założyć, że będą również przekazywane kolejne darowizny prywatne i interwencyjne przejmowanie zbiorów, tak jak np. archiwum likwidowanej w Stalowej Woli siedziby ZBOWID-u. Obserwacja rynku antykwarycznego, internetowych aukcji to standardowe obowiązki pracownika merytorycznego.

Stan numerów inwentarzowych na 2023 r.: 539

Perspektywa rozwoju kolekcji

Główną osią kolekcji Archiwum Historycznego są dzieje regionu nadsańskiego. Kierunek jej rozwoju to w dalszym ciągu zdobywanie materiałów związanych z Rozwadowem, Charzewicami, Stalową Wolą oraz innymi miejscowościami powiatu stalowowolskiego (przede wszystkim z czasów sprzed II wojny światowej, z lat 1939-1944, a także z okresu PRL). W związku z planami powstania Muzeum Kedywu należy pozyskiwać archiwalia związane z konspiracją w okolicy. Dobrym kierunkiem wzbogacania zbiorów jest też tworzenie bazy osób związanych z regionem poprzez gromadzenie osobistych dokumentów i pamiątek. Celem tworzenia archiwalnej kolekcji regionalnej, podobnie jak i pozostałych, jest dokumentacja historii powstawania miasta, pokazywanie przemian zachodzących w życiu miasta i jego

mieszkańców, wykorzystywanie do organizacji wystaw, w pewnym zakresie również rejestracja współczesności.

4. Archiwum Fotograficzne

Zbiór składa się ze zdjęć w postaci fizycznych odbitek. Trafiają do niego przede wszystkim historyczne fotografie osób związanych z regionem oraz miejsc i budynków znajdujących się w okolicy. Historyczne zdjęcia budynków mają ogromne znaczenie źródłowe w związku ze zmianami urbanistycznymi, ich wyburzaniem czy przebudową. Ważne miejsce w zbiorach Archiwum zajmują fotografie Rozwadowa i przedwojennej Stalowej Woli. Niezwykle istotne dla poznania lokalnej historii są również zdjęcia Zakładów Południowych, ze szczególnym uwzględnieniem ważnych uroczystości z 3 maja i 14 czerwca 1939 r. oraz z licznych wycieczek na terenie zakładów.

Dużą część fotografii w zbiorach Archiwum stanowią zdjęcia ludzi pochodzących lub mieszkających w okolicach Rozwadowa. Wśród nich są osoby zasłużone dla regionu, żołnierze walczący na różnych frontach, artyści, ale także zwyczajni mieszkańcy. Pewna część fotografii pochodzi z pierwszych lat XX w., wiele z nich umieszczono na ozdobnych kartonikach. Nie wszystkie zdjęcia posiadają podpisy, w związku z czym niektóre widoczne tam osoby wymagają identyfikacji. Część fotografii znajduje się w oryginalnych albumach.

Zbiory Archiwum Fotograficznego opierają się głównie na darach i przekazach osób prywatnych i instytucji. Część zdjęć trafia do kolekcji również drogą zakupu, przede wszystkim od kolekcjonerów oraz na aukcjach internetowych. W taki sposób w Archiwum znalazły się np. unikatowe zdjęcia niemieckiego obozu na Młodyniu, budowy lotniska w Turbi oraz album fotograficzny z uroczystościami w Stalowej Woli w 1939 r. Bardzo ciekawym obszarem dokumentalno-reportażowym jest fotografia wojenna i wojskowa z czasów I i II wojny światowej dotycząca działań prowadzonych na terenach obecnej i dawnej Polski oraz krajów ościennych. Wiele tych zdjęć to fotografie nieprofesjonalne, a znajdują się w pamiątkowych albumach wojskowych. Całości tej kolekcji dopełniają mniejsze pojedyncze zdjęcia przedstawiające ważne

wydarzenia społeczne XX wieku, najczęściej wykonane przez anonimowych autorów. Nieliczna reprezentacja dotyczy fotografii atelierowej. Zdjęcia pochodzą m.in. z mieszczącego się w Rozwadowie żydowskiego zakładu Birnbauma, który filię swojego zakładu miał także w Rudniku nad Sanem.

Stan numerów inwentarzowych na 2023 r.: 1672

Perspektywa rozwoju kolekcji

Kierunek gromadzenia zbiorów w Archiwum Fotograficznym to głównie przedwojenny Rozwadow, Stalowa Wola oraz okolice. Ważnym tematem są również fotografie dokumentujące przebieg I i II wojny światowej oraz budynki powstałe w czasach PRL i wydarzenia z tego okresu (sportowe, kościelne, polityczne). Warto gromadzić zdjęcia związane z mieszkańcami (w tym również zdjęcia grupowe). W celu zakupu ciekawych pozycji fotograficznych należy kontynuować obserwacje ofert sprzedaży na portalach aukcyjnych.

W dalszej perspektywie należy podjąć starania o pozyskanie do zbiorów liczącego kilkaset pozycji archiwum fotograficznego autorstwa rozwadowskiego fotografa Bronisława Karakuły (1908-1986). Karakuła w 1949 r. zdobył tytuł mistrza fotograficznego i prowadził swój zakład w Rozwadowie do 1974 r. Wykonywał fotografie do dokumentów, portrety, sesje rodzinne, dokumentował śluby, komunie, pogrzeby. Często na sesje zapraszały go rozwadowskie szkoły. Pracował również w terenie, szczególnie wielu klientów zgłaszało się do niego, kiedy wprowadzono obowiązek posiadania dowodu osobistego. Fotografie jego autorstwa mają poza wartością pamiątkową czy estetyczną, również walor poznawczy i są wyjątkowym dokumentem życia rodzinnego i społecznego minionych lat. Na czarno-białych kliszach autor uwiecznił m.in. przedszkole kolejowe, artystyczne występy rozwadowskich mandolinistów, wakacyjne półkolonie w rozwadowskiej podstawówce. Do naszych czasów przetrwała niestety tylko niewielka część tej spuścizny. Muzeum na podstawie zachowanych klisz dokonało digitalizacji tej części zbiorów, która ocalała. W dalszej perspektywie należy także przeanalizować zbiory i działalność Foto-Mimoz - najstarszego stalowowolskiego zakładu fotograficznego, założonego w 1946 roku. Warto zabiegać o pozyskanie fotografii, które z perspektywy historycznej

w powojennej Polsce dokumentują jedne z ważniejszych i najciekawszych wizualnie okresów, jakim był koniec lat 80. i pierwsza połowa lat 90. XX w., czyli tzw. okres transformacji. Strajk w Hucie Stalowa Wola, działalność w regionie NSZZ Solidarność są niemal nieobecne w zbiorach fotograficznych placówki. Muzeum posiada w tym zakresie jedynie zasoby cyfrowe zgromadzone w związku z przygotowaniem stałej wystawy „A jutro jest nieznane. Podziemna Solidarność w Stalowej Woli”.

Rewolucja cyfrowa w fotografii stanowi poważne wyzwanie dla Muzeum. Początek XXI w. to zmierzch fotografii analogowej reprezentowanej w naszych zbiorach. Stojące przed działem wyzwania to analiza dalszego sposobu gromadzenia fotografii współczesnej, cyfrowej i tworzenia kolekcji wirtualnych, chociażby współczesnych fotografów i dokumentalistów. Digitalizacja wszystkich dotychczas zgromadzonych fotografii i archiwaliów oraz ich pełne udostępnienie on-line to zadanie do wykonania w perspektywie wieloletniej.

Muzeum czyni starania o zorganizowanie, zakup wyposażenia i zatrudnienie personelu pracowni digitalizacyjnej. W tym celu w latach 2013 i 2014 złożony został wniosek do Programu Wieloletniego Kultura Priorytet „Digitalizacja”. Wnioski rozpatrzono negatywnie. W 2018 roku Muzeum z własnych środków zdigitalizowało liczącą niemal 600 obiektów kolekcję szkła i ceramiki art déco. W 2020 r. z programu „Kultura w sieci” zdigitalizowano 78 prac A. Karpińskiego. W roku 2021 w ramach projektu „Rewaloryzacja modernistycznych warsztatów szkolnych w Stalowej Woli na potrzeby Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego” – dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 8.1 osi priorytetowej VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, zdigitalizowano 100 zabytków związanych z historią Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz 75 w ramach programu ministerialnego „Kultura w sieci”.

W ramach współpracy z Fundacją na rzecz Wielkich Historii w 2023 roku zostało zdigitalizowanych 29 pozycji archiwalnych (260 stron) ze zbiorów Muzeum, dotyczących II wojny światowej w Stalowej Woli i okolicach. Materiały te mają zostać opublikowane na stronie Wirtualnego Muzeum Polskiego Państwa Podziemnego.

W 2023 roku podpisaliśmy list intencyjny z Muzeum Okręgowym w Rzeszowie jako liderem i siedmioma innymi muzeami z Podkarpacia w celu utworzenia Portalu „Etnopodkarpackie” ukazującego zróżnicowanie etnograficzne województwa podkarpackiego wraz z digitalizacją zasobów muzealnych. Portal zaplanowano do realizacji z wykorzystaniem dofinansowania projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, Priorytet FEPK.01 Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka, Działanie FEPK.01.02 Cyfryzacja. Wniosek został rozpatrzony negatywnie, lider projektu poszukuje innych możliwości aplikowania.

Ze względu na wielkość działu historii, różnorodność prezentowanych w nim kolekcji i perspektywę pozyskania tysięcy nowych pozycji inwentarzowych, potrzebne są stałe środki, m.in. na rozwój kompetencji, pogłębianie wiedzy, delegacje (w tym podróże dokumentacyjne i badawcze) oraz tłumaczenia. Przez 20 lat w Muzeum utrzymywano jeden lub dwa etaty historyka. Obecnie są to trzy pełne etaty – absolutne minimum, które zapewni prawidłowy, sprawny oraz terminowy proces gromadzenia kolekcji. Publikacje katalogów zbiorów czy wystaw stałych wymagają zatrudnienia kolejnych historyków, ewentualnie należałoby rozważyć zatrudnienie inwentaryzatora zbiorów, który odciąży pracowników od administrowania zbiorami.

5. Dział Etnograficzny

Dział Etnograficzny gromadzi muzealia etnograficzne i sztukę ludową związane z regionem lasowiackim, ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Nadsania. Charakter kolekcji nadał donator Muzeum ks. Wilhelm Gaj-Piotrowski, z którego zbiorów pochodzą unikatowe stroje ludowe z końca XIX i pierwszej dekady XX w., narzędzia rzemieślnicze związane z ginącymi zawodami, zwłaszcza z kowalstwem, sztuka ludowa i amatorska twórców działających w regionie w XX w., zarówno przed II wojną światową, jak i do końca lat 90., oraz różnorodne elementy wyposażenia dawnych chałup i zagród. Do najcenniejszych z tego zbioru należą: skrzynia wianna z Turbi datowana na pocz. XX w., ludowe stroje kobiece z Chmielowa z przełomu XIX/XX w., stroje ludowe z Charzewic i Pilchowa z pocz. XX w., rzeźba z facjaty domu

w Charzewicach datowana na ok. 1935 r. Obszerną grupę obiektów stanowi spuścizna twórczyni Marii Kozłowej z Machowa, w której znalazły się m.in. obrazy z ilustracjami dawnych obrzędów, rekonstrukcje strojów ludowych, wycinanki, malowanki, plastyka obrzędowa. Kolekcja etnograficzna została wzbogacona o przekazy z izb regionalnych z Grębowa, Radomyśla nad Sanem lub szkolnych ze Stalowej Woli. Darowizny i zakupy pochodzą głównie od mieszkańców Stalowej Woli i powiatu stalowowolskiego. Zbiór etnograficzny został uzupełniony w zakresie dawnych strojów ludowych, wyposażenia mieszkań, dewocjonaliów oraz dawnych warsztatów, np. piekarni czy kuźni, strojów i akcesoriów straży grobowych z Radomyśla nad Sanem, Woli Rzeczyckiej, Majdanu Zbydniowskiego oraz Jelnej. Ponadto w zbiorach znajdują się elementy wyposażenia przedwojennych rozwadowskich sklepików i wyszynku.

Stan numerów inw. na rok 2023: 1021

Perspektywa rozwoju kolekcji

Kierunek rozwoju kolekcji to w dalszym ciągu zdobywanie eksponatów z regionu lasowiackiego z naciskiem na obszar mikroregionu dolnosańskiego. Celem jest wzbogacenie zbioru o kolejne przykłady sztuki ludowej i amatorskiej, wyszukiwanie artefaktów, które uzupełnią braki w kolekcji w celu pełniejszego zobrazowania dawnej kultury ludowej nad dolnym Sanem w zakresie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

6. Dział Sztuki

Początek zbiorom sztuki w stalowowolskim Muzeum Regionalnym dał przekaz kolekcji Towarzystwa Sztuk Pięknych w Stalowej Woli.

Wyodrębnione grupy zabytków stanowią kolekcje:

- prac Alfonsa Karpińskiego (obecnie 81 obiektów);
- prac Stefana Norblina (obecnie 25 obiektów);
- współczesnych artystów związanych z regionem oraz prace przedstawiające region;

- judaica i inne rzemiosło artystyczne.

Zbiór rozwijany jest głównie w kierunku tworzenia kolekcji prac Alfonsa Karpińskiego oraz Stefana Norblina. Odrębną grupę stanowią judaica oraz lokalne rzemiosło artystyczne. Pozyskiwane są także obiekty obrazujące rozwój współczesnej sztuki regionalnej oraz obiekty unikatowe o niewątpliwych walorach artystycznych, którym grozi zapomnienie lub zniszczenie.

Kolekcja prac Alfonsa Karpińskiego

Rozwadów jest miejscem, gdzie na świat przyszedł oraz spędził pierwsze lata życia malarz Alfons Karpiński, jeden z czołowych twórców Młodej Polski. Fakt ten zdecydował, że przez lata Muzeum Regionalne w Stalowej Woli gromadziło kolekcję prac artysty oraz utworzyło oddział – Galerię Malarstwa Alfonsa Karpińskiego – w gmachu dawnego sądu. Warto podkreślić, że ojciec Karpińskiego był w Rozwadowie sędzią powiatowym.

Kolekcję prac Alfonsa Karpińskiego w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli zapoczątkował oddany badacz historii Rozwadowa, ksiądz Wilhelm Gaj-Piotrowski. Udało mu się bowiem zakupić w 1978 r. komplet rysunków od siostrzenicy Karpińskiego Barbary Wilczyńskiej z Krakowa. Ks. Gaj-Piotrowski ofiarował Muzeum 16 rysunków artysty, w tym szkic do obrazu „Pożegnanie”, szkic matki, szkic żony artysty oraz fragment pracowni paryskiej. Zbiór poszerzony został wkrótce o zakup 29 rysunków, wśród których dominują akty męskie – studia z akademii wiedeńskiej. Stworzyły one jedną całość, pozwalając prześledzić poszczególne etapy twórczości Karpińskiego wyrażające się w szkicach. Poczynając od szkiców z Bronowic, przez studia postaci z Wiednia po prace z Paryża – powstała unikatowa kolekcja rysunków pokazująca Alfonsa jako artystę rzetelnego, konsekwentnego w uprawianiu swojej sztuki.

Kolekcja posiada wyraźną linię programową i rozpoznawalną tożsamość. Muzeum posiada obecnie w swoich zbiorach 81 prac Alfonsa Karpińskiego: 45 rysunków, 24 obrazy, 4 akwarele, 5 grafik, 2 pastele i 1 pracę w technice mieszanej.

Kolekcja rysunków Alfonsa Karpińskiego w Muzeum Regionalnym jest największą w polskich zbiorach i tworzy spójny zbiór twórczego ouvre artysty. Znajdujemy tam zespół szkiców akademickich (studium męskich postaci), rysunki rodzajowe, portrety kobiece, studium postaci damskich i inne. Wśród obrazów w kolekcji Muzeum znajdują się wyjątkowe, różnorodne przedstawienia – od charakterystycznych portretów i kwiatów po sceny rodzajowe. Ważnymi pracami są niewątpliwie obrazy z okresu paryskiego, prezentujące poszukiwania artystyczne, które nie powtarzają się w późniejszych zamówieniach. Jednym z dotąd nieopracowanych i mało znanych wątków twórczości są obrazy z czasu I wojny, dokumentujące groby wojenne. Wartymi uwagi są także sceny rodzajowe z Bronowic, wczesne prace, a jedna z nich o niespotykanym w późniejszej twórczości wielkim formacie znajduje się w zbiorach Muzeum. Rzadki portret dziecka, portret męski czy autoportret – uzupełniają zbiór prac w kolekcji muzeum. Do zbiorów trafiają przemyślane kompozycje Karpińskiego, jak wczesny paryski, ważny w twórczości obraz „W pokoju”, portrety kobiece (z okresu międzywojennego i późniejszego, m.in. wspaniałe studium modelki Jane), także jeden z niewielu wizerunków męskich – „Portret Profesora”, czy autoportret samego artysty. Oczywiście w zbiorach znajdują się także przykłady wnętrza, czy reprezentatywne kwiaty. Do kolekcji zakupiliśmy interesujące przedstawienia z czasów krakowskich: dwa podobne obrazy „Na targu” i „Na odpuście” (ten ostatni wielkoformatowy – rzadkość w twórczości artysty). W zbiorach znajduje się również unikatowy portret dziecka „Chłopiec w marynarskim ubranku” oraz jedno z najpiękniejszych przedstawień kobiecych „Portret Pani Pieńkowskiej”.

W roku 2022 Muzeum zakupiło na aukcji wyjątkowy obraz, tryptyk scalony „Kwiaciarki”. Namalowany podczas pobytu w Paryżu, przedstawia rzadko wówczas podejmowany przez artystę temat obyczajowy. W polskich muzeach znajdują się tylko dwa obrazy Karpińskiego przedstawiające handlarki kwiatami. W roku 2023 nabyliśmy interesującą pracę artysty z roku 1957 „Odpoczynek”, przedstawiającą kobietę w stroju sportowym z hula-hoop.

Muzeum od wielu lat sukcesywnie organizuje wystawy i wydaje publikacje poświęcone twórczości Alfonsa Karpińskiego. Kolejny katalog prac artysty z naszych zbiorów planujemy wydać w 2025 r. – w 150. rocznicę urodzin artysty. Zdigitalizowany zbiór dzieł Alfonsa Karpińskiego prezentujemy na portalu <https://muzeum.stalowawola.pl/zbioryonline/>.

Perspektywa rozwoju kolekcji

Ambicją Muzeum jest ciągłe poszerzanie kolekcji, dlatego też sukcesywnie dokonywane są zakupy obrazów, akwarel i grafik artysty. Muzeum starannie buduje kolekcję prac Karpińskiego, starając się stworzyć jak najbardziej reprezentatywny zbiór jego dzieł, zarówno pod względem tematycznym, jak i technik malarskich. Zakupy determinuje potrzeba uzupełniania poświęconej artyście wystawy stałej zlokalizowanej na poddaszu galerii.

Ograniczeniem w tym zakresie jest kwota przyzwanej dotacji celowej, która pozwala na zakup nowego obrazu średnio co dwa lata. Muzeum przygotowuje również wnioski do programów ministerialnych wspierających zakup zabytków. Wzbogacanie kolekcji ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb i scenariusza wystawy stałej w galerii o nowe prace odbywa się również w drodze przyjmowania kolejnych depozytów.

Kolekcja prac Stefana Norblina

Stefan Norblin (1892-1952), malarz, portrecista przedwojennych elit, ponadto grafik, twórca plakatów, ilustrator, projektant strojów teatralnych – wszechstronny artysta dwudziestolecia międzywojennego, działający głównie w Warszawie. Po 1939 r. przez Rumunię i Irak wraz z żoną, aktorką Leną Żelichowską, znalazł się w Indiach, gdzie między 1941 a 1946 rokiem ozdobił kilka rezydencji maharadzów, m.in. ogromny Pałac Umaid Bhawan w Jodhpurze. Wielkie malowidła ściennie i na płótnie w stylistyce art déco umiejętnie połączył z mitologią hinduską. Ponadto portretował władców, projektował wnętrza – tym samym pozostawił największy zbiór sztuki polskiej w Azji. W 1946 r. wraz z żoną i synem dotarli do San Francisco. Artysta nadal malował, głównie portrety znanych Amerykanów i przedstawicieli Polonii, aż do swojej tragicznej śmierci w 1952 r.

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli jako pierwsze w Polsce rozpoczęło tworzenie systematycznej kolekcji spuścizny Stefana Norblina. Gromadzenie i ratowanie przed zniszczeniem i zapomnieniem dostępnych prac stało się jedną z ważniejszych misji Muzeum. Obecnie w zbiorach Muzeum jest 25 prac Stefana Norblina: 1 akwarela, 19 obrazów olejnych, 5 plakatów oraz materiały dotyczące życia i twórczości artysty w postaci zdjęć, dokumentów, wycinków z gazet, listów, grafiki użytkowej oraz książek z ilustracjami jego autorstwa.

W 2012 roku dzięki programowi Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pn. „Kolekcje Muzealne” udało się pozyskać do zbiorów Muzeum 16 prac z Fundacji Sztuki i Kultury Polskiej w San Francisco (PACF). Część z nich ma wyraźną indyjską proveniencję. Dzięki ich prezentacji na wystawie w Stalowej Woli w 2011 r. została przeprowadzona w Polsce niezwykle trudna konserwacja, która uratowała je przed całkowitym zniszczeniem. Kilka z nich to portrety amerykańskie w tym „Portret generała Douglasa MacArthura”, „Portret Amadeo Pietro Gianniniego”. Pozostałe prace obrazują wątek indyjski w twórczości artysty, w tym „Portret Maharadży” i „Poganiacz bydła”. Ponadto dzięki niezwyklej hojności Clausa-Ullricha Simona (niemieckiego badacza życia Norblina) Muzeum otrzymało dwie przedwojenne prace na papierze autorstwa Stefana Norblina. To akwarela „Dama w kostiumie” (1922) oraz długoterminowy depozyt obrazu „Postać kobiety” (ok. 1922, tusz na papierze, tondo), a także archiwum badań nad twórczością artysty. W kolejnych latach Muzeum wzbogaciło swoje zbiory także o „Portret Kazimierza Skarżyńskiego” z 1935 r. zakupiony i sprowadzony z Kanady dzięki dotacji MKiDN. Kolekcja została również uzupełniona o obraz „Maharadża na koniu”. Jest to jedna z niewielu jego prac o tematyce indyjskiej w Polsce. Wielkoformatowe płótno Maharadży jest wyjątkowe, bo łączy reprezentacyjny portret władcy indyjskiego w orientalnym stroju z zachodnim stylem przedstawienia. Muzeum posiada także inne prace z okresu indyjskiego, np. „Portret Maharadży” oraz wielkoformatowe płótno „Poganiacz bydła”.

W 2015 roku zakupiliśmy pięć słynnych plakatów S. Norblina z serii turystycznej, promującej miasta Polski. Wykonane zostały przez artystę w latach 20. XX w. na zlecenie Ministerstwa Komunikacji. Przedstawiają one Górny Śląsk, Zakopane, Warszawę. W zbiorach znajduje się też plakat promujący Polskę jako kraj polowań

oraz znane przedstawienie „Nabożeństwo w łowickim”. W 2018 roku dzięki dofinansowaniu ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury udało się zakupić „Portret Maxa Makowskiego” z irackiego okresu twórczości artysty.

Dzięki zorganizowaniu pierwszej po II wojnie światowej wystawy tego wszechstronnego artysty, Muzeum zgromadziło wiele materiałów badawczych dotyczących jego życia i twórczości. Dokumenty, a także niepublikowane często ilustracje wymagają opracowania i dalszych badań. Już teraz służą wielu identyfikacjom i są uzupełnieniem prezentacji o artyście. Do archiwum dołączane są także obecne publikacje na temat Stefana Norblina m.in. wszelkie informacje prasowe, publikacje naukowe, filmy.

Perspektywa rozwoju kolekcji

Należy kontynuować politykę sukcesywnego budowania kolekcji Stefana Norblina (głównie zakup obrazów, które znajdują się za granicą). Prace artysty stosunkowo rzadko pojawiają się w ofercie domów aukcyjnych. Bezценne jest więc pielęgnowanie kontaktów z synem artysty i opiekunami jego twórczości za granicą.

Ponieważ dotychczasowe dotacje organizatora kształtowały się na poziomie 35 000 i 50 000 zł w roku 2024 r., musimy przyjąć założenia, że za te środki możemy kupić np. jeden obraz na dwa lata. Bez wsparcia finansowego z zewnętrznych programów dotacyjnych i przeznaczania własnych środków, dynamiczne kształtowanie kolekcji jest niemal niemożliwe.

Kolekcja współczesnych artystów

Osobny zbiór stanowi kolekcja prac współczesnych artystów związanych z regionem oraz prace przedstawiające region. Dominują grafiki i rysunki, natomiast w czasie kilku lat działalności Muzeum wzbogaciło się o nowe prace artystów pochodzących z naszego regionu. Są to m.in. grafiki Romana Zielińskiego, Stanisława Świecy czy Anny Iglukowskiej, obrazy Kazimiery Myk-Magdziak, Alicji Czajkowskiej-Chmielewskiej, Krzysztofa Czerwiaka, Sławomira Tomana. Wśród zebranych dzieł ważną grupę stanowią prace związane z ikonografią regionu, będące znakomitym dokumentem jego historii i kultury artystycznej. W zbiorach znajdują się także prace laureatów

międzynarodowego konkursu Autoportret (organizowanego przez Muzeum w latach 2002-2009).

W przyszłych latach należy uzupełniać kolekcję o prace najmłodszych artystów pochodzących z regionu, gdyż w tym zakresie istnieją braki.

W zakresie sztuki współczesnej należy:

- pozyskiwać prace od artystów działających twórczo w regionie;
- monitorować najmłodsze pokolenie artystów uzyskujących dyplomy szkół artystycznych i wychwytywać jednostki wybitne, działające w regionie, śledzić rozwój ich kariery artystycznej, żeby w przyszłości uzupełnić zbiory sztuki w ich dzieła;
- w związku z niewątpliwą zmianą podejścia do medium artystycznego, proponuje się rozszerzyć istniejącą kolekcję o prace artystyczne tworzone współczesnymi technikami, m.in. wideo, instalacje, fotografię, grafikę użytkową;
- monitorować rynek kolekcjonerski i aukcyjny.

Sposoby pozyskiwania:

- odszukanie i śledzenie karier artystycznych absolwentów szkół artystycznych;
- nawiązywanie współpracy z młodymi zdolnymi artystami;
- kwerendy wśród kolekcjonerów;
- monitorowanie rynku aukcyjnego.

Judaica i inne rzemiosło artystyczne

Szczególnie skromnie prezentuje się obecnie zbiór judaików, i to w większości prowadzonych działów. Mimo że Rozwadów przed II wojną światową zamieszkiwała w większości społeczność żydowska, to w Muzeum znajduje się tylko kilkadziesiąt obiektów o tej proveniencji. Eksterminacja Żydów prowadzona przez okupanta i grabież pozostawionych majątków spowodowały, że te obiekty są unikalne na rynku kolekcjonerskim i aukcyjnym. Prywatni darczyńcy, szczególnie potomkowie Żydów, którzy kiedyś mieszkali w Rozwadowie, sami są zainteresowani poszukiwaniem tego typu śladów ich przeszłości. Można rozważyć w zakupy przedmiotów związanych z obrzędowością i tradycją żydowską z innych regionów, chociażby dawnej Galicji,

dostępnych na aukcjach i w antykwariatach, jednak Muzeum jest skupione ściśle na regionie. W dalszej perspektywie nie jest możliwe znaczące powiększenie kolekcji w tym zakresie.

Stan numerów inwentarzowych na 2023 r.: 402

7. Biblioteka fachowa

Główny zrząd biblioteki stanowi księgozbiór przekazany w 1998 roku przez księdza Wilhelma Gaja-Piotrowskiego na podstawie aktu notarialnego. Kolekcja licząca 803 pozycje, w tym zarówno wydawnictwa zwarte, jak i czasopisma, stała się zaczątkiem biblioteki stale uzupełnianej i powiększanej, liczącej obecnie prawie 5 tys. woluminów. Zakres tematyczny książek przekazanych przez donatora jest bardzo szeroki i uniwersalny, a dotyczy takich obszarów tematycznych, jak: historia Polski, historia przemysłowa, historia ruchu ludowego, rzemiosło, archeologia, przyroda Polski, kultura ludowa i folklor, etnografia, historia sztuki. Od początku trwa celowe i systematyczne gromadzenie literatury fachowej, ze szczególnym uwzględnieniem:

- tematyki lokalnej obejmującej region powiatu stalowowolskiego oraz przyległych części powiatów nizańskiego i tarnobrzeskiego;
- dziejów Dolnego Nadsania;
- historii Stalowej Woli; Rozwadowa; Charzewic i Pława;
- historii Centralnego Okręgu Przemysłowego;
- historii przemysłowej Polski;
- życiu codziennemu i polityce w II RP;
- albumów fotograficznych;
- sztuki art déco;
- szkła i ceramiki XIX i XX wieku;
- sztuki PRL;
- architektury;
- etnografii;
- historii sztuki;
- życia i twórczości Alfonsa Karpińskiego i Stefana Norblina;

- kultury ludowej Lasowiaków;
- archeologii ziem polskich;
- biografii ważnych postaci związanych z regionem;
- katalogów zbiorów muzealnych;
- publikacji związanych z aktualnymi wystawami;
- publikacji edukacyjnych wskazanych przez muzealnych edukatorów.

Do biblioteki trafiają również przekazane przez autorów egzemplarze prac licencjackich i magisterskich, których temat odnosi się do historii regionu lub Muzeum Regionalnego. Biblioteka realizuje również bieżące zapotrzebowanie na literaturę fachową pracowników wszystkich działów.

Inwentarz biblioteki prowadzony początkowo w tradycyjnych papierowych księgach, w roku 2014 przeniesiony został do programu bibliotecznego Libra2000. Obecnie biblioteka działa w programie LibraNET na serwerze zewnętrznym.

Stan numerów inwentarzowych na 2023 r.: 4894

Strategia poszerzania księgozbioru Biblioteki fachowej

Biblioteka podporządkowana jest działaniom Muzeum. Dotyczy to przede wszystkim tematyki gromadzonych zbiorów, misji i strategii instytucji. Gromadzony w bibliotece księgozbiór pozyskiwany jest z uwzględnieniem innych kolekcji Muzeum oraz zainteresowań pracowników. To biblioteka fachowa o charakterze naukowym, a jej księgozbiór uwarunkowany jest potrzebami działów merytorycznych. Służy pracownikom jako warsztat pracy do naukowego opracowania muzealiów, uzupełnienia wiedzy i samokształcenia. Z jej zbiorów korzystają kustosze, kuratorzy, konserwatorzy czy edukatorzy. Dostęp do biblioteki mają również inne osoby. Na miejscu ze zgromadzonej literatury korzystają studenci, uczniowie, historycy oraz miłośnicy historii.

Poszerzanie księgozbioru i inne działania biblioteczne skierowane są na udostępnienie fachowej wiedzy zarówno pracownikom, jak i osobom odwiedzającym Muzeum. Zbiory poszerzane są poprzez zakupy, dary oraz przydział własnych wydawnictw.

V. Zasady gromadzenia zbiorów

1. Pozyskiwanie i kwalifikacja obiektów do kolekcji

Proces formalny pozyskiwania i zasady przyjęcia obiektów do zbiorów został ujęty w Regulaminie Komisji ds. Zakupu Muzealiów, Wyceny Darów i Depozytów oraz Konserwacji Muzealiów Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli, wprowadzonym zarządzeniem dyrektora nr 24/2024.

Muzeum rozpatruje oferty zakupów bądź darów zgłoszone zarówno od osób prywatnych, jak i instytucji. Prowadzi kwerendy w domach aukcyjnych oraz na portalach internetowych. Szczególnie pożądane są zakupy dzieł sztuki w sprawdzonych domach aukcyjnych, które już wstępnie przeprowadziły nadania proveniencji, autentyczności itd. Zasób wzbogacają również obiekty wytypowane podczas badań prowadzonych przez pracowników muzeów i wyjazdów studyjnych. Od momentu swojego powstania Muzeum gromadzi zbiory, pozyskując je głównie od osób fizycznych. W zakresie liczby darczyńców zaobserwowano znaczny spadek tej formy pozyskiwania obiektów w czasach pandemii covid i zamknięcia placówki na wiele miesięcy.

Muzeum, nabywając obiekty do zbiorów, działa w oparciu o przepisy powszechnie obowiązującego prawa (w tym w szczególności Ustawy o muzeach, Ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, Ustawy kodeks cywilny, Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Ustawy o finansach publicznych), w oparciu o Statut Muzeum, a także procedury i regulujące je akty prawa wewnętrznego, jak wspomniany już regulamin Komisji ds. Zakupów, Zarządzenie nr 10/2020 w sprawie zakresu, form i sposobów ewidencjonowania zabytków w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli oraz Regulamin magazynów zbiorów oraz warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów wprowadzony Zarządzeniem dyrektora nr 25/2024.

Muzeum dąży do zachowania najwyższych standardów opieki nad zbiorami, zgodnie z zapisami Kodeksu etyki ICOM dla Muzeów, a także międzynarodowym standardem

zarządzania zbiorami „Spectrum”. Niezależnie od sposobu nabycia (zakup, dar, depozyt) pozyskane do zbiorów Muzeum mogą być wyłączenie obiekty o niepodważalnym tytule prawnym, co do których istnieje pewność, że ich pozyskanie bądź eksport z kraju pochodzenia nie były związane z naruszeniem prawa. W każdym przypadku pozyskania obiektu do zbiorów istnieje obowiązek dochowania należytej staranności w zakresie zapewnienia ważnego tytułu prawnego do obiektu.

Poprawność funkcjonowania procedur akcesyjnych nadzorują opiekunowie merytoryczni zbiorów. Pracownik przyjmujący ofertę zobligowany jest do podjęcia wstępnych badań proveniencyjnych, umożliwiających dalsze postępowanie. Ocenia również stan zachowania obiektu.

Priorytetem jest weryfikacja, czy obiekty oferowane do akcesji mają ustalony, bezpieczny status prawny (co dotyczy także ustalenia praw autorskich). Wszystkie obiekty, które dostarczane są do Muzeum jako propozycje darowizn lub ofert sprzedaży, mogą być odrzucone już na tym etapie. Ich przyjęcie potwierdzone jest przez pracownika merytorycznego.

Procedura akcesji składa się z następujących po sobie etapów, które w całości umożliwiają bezpieczne nabycie, uniemożliwiające późniejsze odwołania i komplikacje prawne:

- etap przygotowania (potwierdzenie przyjęcia, wnioski);
- etap decyzji (Komisja wyceny i zakupów);
- etap realizacji (umowa, protokół przyjęcia do zbiorów, opracowanie ewidencyjne).

Wszystkie etapy, ze względu na brak w zespole głównego inwentaryzatora prowadzone są przez pracowników merytorycznych. W przypadku nabywania obiektów, dla których autorskie prawa majątkowe nie wygasły, powinny zostać podjęte wszelkie starania do pozyskania tych praw.

Muzeum do zbiorów nie przyjmuje obiektów:

- stwarzających niebezpieczeństwo dla personelu lub zbiorów;

- których konserwacja przekracza możliwości finansowe Muzeum;
- oferowanych pod warunkiem niemożliwym do przyjęcia;
- macew i ich fragmentów pochodzących z cmentarzy żydowskich;
- elementów dawnej infrastruktury technicznej, tj. płyty, kostki brukowej, fragmentów kanalizacji;
- eksponatów o nietypowych wymiarach, których przyjęcie nie jest możliwe ze względu na ograniczoną powierzchnię magazynową;
- prywatnych depozytów, z wyjątkiem tych, które mają potencjał wystawienniczy;
- kserograficznych odbitek, duplikatów obiektów, kopii ekspozycyjnych, modeli i rekonstrukcji, które mogą być gromadzone w działach administracyjnych Muzeum;
- archiwaliów i fotografii, które zgodnie z ustawą o archiwach trafiają do właściwego archiwum państwowego, wojskowego etc.

W trakcie działalności Muzeum bywały już przypadki anonimowych ofert i podarunków, w takiej sytuacji wraz z prawnikami analizujemy formę zgodnego z prawem przejęcia zabytków do zbiorów.

Opinia opiekuna zbiorów jest szczególnie istotna co do celowości przyjęcia/zakupu oferowanych przedmiotów, przedstawiana jest na posiedzeniach Komisji, podczas których podejmowane są ostateczne decyzje w sprawie ewentualnego zakwalifikowania obiektów do poszczególnych obszarów kolekcji, a także ich wyceny. W szczególnych, wyjątkowych przypadkach możliwe jest zasięgnięcie opinii ekspertów zewnętrznych, spoza grona pracowników Muzeum.

Niezależnie od formy pozyskania obiektów powinna zostać przeprowadzona ich rzetelna wycena, uwzględniająca wycenę rynkową podobnych obiektów, jeśli to możliwe, ewentualnie można zwrócić się do zewnętrznego eksperta, który takiej wyceny dokona. W sprawach pilnych, w których nie jest możliwe zwołanie posiedzenia Komisji zgodnie z postanowieniami paragrafów poprzedzających, decyzja objęta zakresem działania Komisji może być podjęta samodzielnie przez Dyrektora.

2. Sposób nabywania zabytków archeologicznych znalezionych lub odkrytych przypadkowo

W stosunku do zabytków archeologicznych znalezionych lub odkrytych przypadkowo, Muzeum nie jest uprawnione do przyjmowania ich bezpośrednio od znalazcy. Wszystkie zabytki archeologiczne znalezione lub odkryte przypadkowo stanowią własność Skarbu Państwa i mogą być przekazane do Muzeum jedynie na podstawie prawomocnej i ostatecznej decyzji właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Dla terenu działania Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków jest Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Przemyślu Delegatura w Tarnobrzegu.

Postępowanie ze znalezionymi lub przypadkowo odkrytymi zabytkami określają obowiązujące przepisy:

- jeśli istnieje przypuszczenie, że przedmioty stanowią zabytki archeologiczne: postępowanie znalazcy określa art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r.
- o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020, poz. 282);
- jeśli znaleziona została broń, amunicja lub materiały wybuchowe: postępowanie znalazcy określa art. 6 i 7 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (Dz.U. z 2019, poz. 908).

3. Przyjmowanie depozytów

Muzeum przyjmuje w depozyt obiekty, w szczególności przeznaczone do prezentowania na wystawach stałych. W każdym wypadku Muzeum powinno zadbać o rzetelne rozpoznanie i dokumentację oraz wycenę obiektów, za które przyjmuje odpowiedzialność. W 2024 r. trwa doraźny przegląd wszystkich depozytów i zwrot tych niewykorzystanych do właścicieli.

4. Deakcesja

Dysponowanie obiektami ze zbiorów Muzeum poprzez ich zamianę, sprzedaż, darowiznę bądź utylizację możliwe jest wyłącznie w przypadkach i w trybie wskazanym w odpowiednich przepisach prawa. Dotyczy to w szczególności obiektów nieodpowiadających profilowi Muzeum, bądź przykładowo destruktywów, obiektów znajdujących się w stanie zachowania stanowiącym zagrożenie dla personelu Muzeum lub kolekcji. W każdym przypadku proces deakcesji przebiega zgodnie z regulaminem, opierając się na ocenie dokonanej przez specjalistów Muzeum (lub także doproszonych ekspertów, zewnętrznych specjalistów spoza grona pracowników Muzeum) i jest odpowiednio udokumentowany.

VI. Ewaluacja

Polityka Gromadzenia Zbiorów jest zatwierdzana przez dyrektora Muzeum i opublikowana na stronie www oraz BIP Muzeum. To pierwszy taki zapis „Polityki Gromadzenia Zbiorów” w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli. Będzie on poddawany okresowej aktualizacji i ewaluacji uwzględniającej dynamikę rozwoju kolekcji i zmiany w przepisach prawa.